

THE SIZE OF NATIONS, Alberto Alesina i Enrico Spolaore, 2003, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 261 str.

Prikaz*

Kada se o nekoj akademskoj knjizi piše u neakademskim časopisima kao što su londonski *Economist*, *Wall Street Journal* i *Corriere della Sera*, onda zasigurno zaslužuje i prikaz u akademskom časopisu. Knjiga *The Size of Nations* Alberta Alesine i Enrica Spolaorea inovativan je pristup analizi čimbenika koji utječu na veličinu pojedine države. Dvojica istaknutih ekonomista uspjela su na malom broju stranica predstaviti vlastita istraživanja posljednjih desetak godina. Knjiga nije namijenjena samo uskom krugu akademskih ekonomista, već i svakome tko je zainteresiran za aktualne teme što ih knjiga obrađuje. Ako vas zanima zašto je SAD kroz stoljeća opstao kao velika država, zašto je nakon Drugoga svjetskog rata stvoren velik broj malih država, zašto su autokratske i zatvorene države po pravilu veće od prosjeka ili pak zašto uopće postoje države, onda je ovo sigurno knjiga za vas. Hrvatsko čitateljstvo dodatno će zanimati viđenje autora o sadašnjem stanju i budućnosti Europske unije koje je dano u posebnom poglavlju.

Alesini i Spolaoreu je u knjizi uspjelo objediniti tehničku preciznost u objašnjava-
nju detalja i samu čitljivost knjige. Zahtjevnija poglavlja označena su zvjezdicom te (u-
istinu) mogu biti preskočena bez štete za razumijevanje. Tehnički orijentirani čitatelji br-
zo će uvidjeti da su modeli prezentirani na krajnje jednostavan način te njihovo razumi-
jevanje ne bi trebalo biti problem poznavatelju osnova matematičke analize.

Knjiga se sastoji od 11 kratkih poglavlja, uvoda i zaključka. Glavna ideja knjige pre-
zentirana je već u uvodu i provlači se kroz cijelu knjigu. Autori tvrde da veličina poje-
dine države nije izvana određena (egzogena), već da je ona posljedica djelovanja dviju su-
protnih sila – koristi od veličine države (ekonomika opsega) te troškova heterogenih pre-
ferencija građana za javnim dobrima. Treba napomenuti da sama ideja ne potječe od
autora knjige, već je dugo poznata u literaturi javnih financija, posebno u literaturi o fi-
skalnom federalizmu. Alesina i Spolaore tu ideju formaliziraju u kontekstu analize veli-
čine države. U velikoj državi troškovi mnogih javnih dobara mogu se podijeliti na veći
broj poreznih obveznika. Osim toga, veći broj ljudi znači i raznovrsnije preferencije o
tome kako bi se novac za javna dobra trebao trošiti, što su ograničenja veličine države.

* Priljeno (*Received*): 17.3.2005.

Prihvaćeno (*Accepted*): 11.4.2005.

Velike države imaju i veća domaća tržišta, što je u uvjetima protekcionističkih politika velika prednost zbog veće mogućnosti specijalizacije. Autori naglašavaju da je upravo veći obujam trgovine, a samim time i veće specijalizacije i efikasnosti, omogućio mnogim malim državama da steknu neovisnost. Zamislite malu državu poput Luksemburga s potpuno zatvorenim granicama. S obzirom na to da bi stanovnici Luksemburga morali proizvoditi sva dobra za svoje potrebe, uz malu mogućnost specijalizacije, Luksemburg bi bio među najsiromašnijim državama svijeta. Izlaz iz takve situacije je politička integracija. Sasvim obrnut proces dogodio se u svijetu nakon Drugoga svjetskog rata. Transportni su se troškovi znatno smanjili te su mnoge protekcionističke politike napuštene. Posljedica toga je porast broja država sa 74 1945. godine na 193 u 2002. godini. Alesina i Spolaore svoje argumente empirijski potvrđuju u desetom poglavlju. To je jedino poglavlje u kojemu se primjenjuje ekonometrijska analiza čije poznavanje nije nužno za razumijevanje glavnih poruka.

Autori ne ograničavaju svoju analizu samo na demokratske države, u kojima se o integraciji odlučuje glasovanjem većine, već cijelo poglavlje posvećuju autokratskim (levijatanskim) državama. Temeljna razlika između demokratskoga i diktatorskog vođenja države jest odnos prema blagostanju stanovnika. Dok demokratski vođe maksimiziraju ukupno blagostanje stanovnika, diktatori (levijatani) maksimiziraju rente. Veća populacija implicira i veće rente diktatoru, ali i veće troškove uspostavljanja homogenosti preferencija i kontrole nad građanima. Ne ulazeći u detalje modela, krajnji je rezultat činjenica da su diktatorske države u prosjeku veće.

Najmanje uvjerljiv dio knjige čine dva poglavlja u kojima je analiza veličine države proširena ulogom država u međunarodnim konfliktima, u ovisnosti o izdvajanjima za obranu. Glavna je hipoteza da će u okruženju relativno neprijateljskih zemalja izdvajanja za obranu biti veća, a to je lakše ostvariti u velikoj zemlji zbog izrazitih ekonomija opsega. Za razliku od ostalih poglavlja, jednostavnost modela u tim poglavljima nije nužno i prednost. Autori razmatraju samo sukobe koji se događaju između dvije ili tri zemlje, dok je danas (a i prije) svijet podijeljen u razne formalne i neformalne obrambene koalicije. Upravo zbog toga mnoge male zemlje opstaju bez velikih izdvajanja za obranu jer „slobodno jašu“ na izdvajanjima velikih (npr. priključivanjem NATO-u) ili maksimalno izbjegavaju sukobe. Treba napomenuti da su autori dovoljno poštenu da i sami priznaju ograničenja analize te uviđaju da su potrebna dodatna istraživanja (posebno empirijska) da bi se mogli donijeti kvalitetniji zaključci. Osim navedenih tema, Alesina i Spolaore u posebnom poglavlju o federalizmu objašnjavaju vezu između decentralizacije i demokratizacije.

Na samom kraju knjige autori postavljaju pitanje hoće li Europska unija ikad postati federacija država slična SAD-u. Prema argumentima izrečenima u ovoj knjizi, čini se da neće. To slijedi iz prevelikih troškova heterogenosti preferencija u Europskoj uniji, čije bi eventualno homogeniziranje izazvalo oštre prosvjede država članica i goleme troškove birokracije. Jednostavnim jezikom rečeno – prosječni stanovnik Aljaske mnogo se manje razlikuje od stanovnika Kalifornije nego prosječni stanovnik Finske od stanovnika Cipra. Takav zaključak ne bi trebao umanjiti hrvatska nastojanja da se priključi Europskoj uniji jer će dodatna liberalizacija trgovine i prednost velikoga europskog tržišta omogućiti dodatnu specijalizaciju i povećanje efikasnosti, uz zadržavanje političke neo-

visnosti. Drugim riječima, o javnim će se dobrima odlučivati u Hrvatskoj, uz niske troškove heterogenosti preferencija, a ekonomske će se transakcije moći provoditi bez smetnji državnih granica diljem Europske unije.

Knjiga *The Size of Nations* privukla je veliku pozornost ne samo znanstvenika, već i neakademske publike. Prezentirane su ideje originalne, zanimljive i dostupne široj javnosti iako nisu posljednja riječ o toj temi. Knjigu preporučujem svima koji se ozbiljno bave političkom ekonomikom i ekonomikom javnog sektora. Čitatelji koji nemaju vremena za pažljivo čitanje cijele knjige, ali imaju određen interes za temu knjige, uvod i prvih nekoliko poglavlja mogu pronaći na Internet stranici Enrica Spolaorea. Za ostale knjiga je dostupna u knjižnici Pravnog fakulteta i u knjižnici Instituta za javne financije ili je pak možete naručiti uz relativno nisku cijenu od izdavača.

*Mladen Fruk
Ekonomski fakultet*